



**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Kwestia gospodarczo-kulturowa w Irlandii Północnej po Brexicie

Author: Barbara Bieniek

Citation style: Bieniek Barbara. (2020). Kwestia gospodarczo-kulturowa w Irlandii Północnej po Brexicie. W: W. Włodarczyk, H. Olszak, B. Wodyński i in. (red.), "Brexit : nowy rozdział" (S. 169-188). Łódź : Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph, 2020



Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).



UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH



Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego



Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

KWESTIA GOSPODARCZO-KULTUROWA W IRLANDII PÓŁNOCNEJ PO BREXICIE

Abstrakt: Brexit okazał się niezwykle skomplikowanym i niejednoznacznym zjawiskiem. Wielka Brytania oraz Unia Europejska starały się razem wypracować jak najlepszy plan wyjść państwa członkowskiego z organizacji, który zakładałby minimalizację wszelkich niepożądanych konsekwencji. Ustanowienie jednogłośnego stanowiska utrudnia jednak casus Irlandii Północnej. Pamięć historyczna nie pozwoliła zapomnieć wydarzeń z XX wieku oraz działalności organizacji o zabarwieniu terrorystycznym, separatystycznym i etnicznym. Możliwość „ożywienia” tendencji, które zostały wyciszone na początku XXI wieku, sprawia, iż Irlandia Północna staje się bardzo ważnym uczestnikiem rozmów, z którym należałoby się liczyć podczas procesu decyzyjnego. Celem artykułu jest ukazanie głównych kwestii, które trapią Irlandczyków: przyszłość ekonomiczna państwa oraz nastroje panujące wśród obywateli. Dochodzi do tego również problem związany z przyszłą granicą i relacji z państwami pozostającymi w UE. Ostatnim z elementów poruszonych w tekście będzie ukazanie postawy Brytyjczyków wobec problemów zaistniałych w prowincji.

Słowa kluczowe: Brexit, Irlandia Północna, "Irlandzki bezpiecznik"

Abstract: Brexit turned out to be an extremely complicated and ambiguous phenomenon. The United Kingdom and the European Union tried to work out the best possible exit plan for a member state from the organization, which would minimize any undesirable consequences. However, the case of Northern Ireland is hampered by the establishment of a unanimous position. Historical memory did not allow us to forget the events of the 20th century and the activities of organizations with a terrorist, separatist and ethnic tinge. The possibility of "reviving" the tendencies that were suppressed at the beginning of the 21st century makes Northern Ireland

a very important participant in the talks who should be reckoned with during the decision-making process. The aim of the article is to present the main issues that plague the Irish people: the economic future of the state and the mood among its citizens. There is also the problem of the future border and relations with the countries remaining in the EU. The last one of the elements mentioned in the text will be the attitude of the British towards problems in the province.

Keywords: Brexit, Northern Ireland, "Irish fuse"

WSTĘP

Analizując problematykę Irlandii Północnej, która od 1921 r. przynależy do Wielkiej Brytanii, należałoby odnieść się do roku 1172, kiedy to papież Aleksander III uznał króla Henryka II za władcę Irlandii. Od tego momentu historia irlandzko-brytyjska przeplatana była konfliktami, wojnami, zamachami i zawieranymi sojuszami, których jednak nie przestrzegano. Choć wydaje się, że kwestia Irlandii Północnej została w miarę ustalona, to każda wprowadzana zmiana, wzbudza niepokój przed zaszkodzeniem jej stanowi, żywotności interesów lub relacji z innymi państwami. Tak jest i w przypadku Brexitu.

Aktualnie najwięcej kontrowersji wzbudzają dwie sprawy: uregulowanie granicy oraz reakcja społeczna. Odbywało się wiele spotkań, zapadało wiele decyzji dotyczących samej Irlandii Północnej, która nie potrafiła ustosunkować się do wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej (UE). Liczne niejasności oraz szereg propozycji, które zmieniane były podczas rządów Jamesa Camerona, Theresa May oraz Borisa Johnsona, pozostawiło populację obu terytoriów bez jasnej wizji wspólnej przyszłości. Główne pytania zadawane przez Brytyjczyków i Irlandczyków dotyczyły kwestii granicy, jej zmiany, nowej prawnej regulacji oraz ewentualnych kosztów, jakie trzeba będzie ponieść. Dochodzi do tego problematyka gospodarek, handlu, przepływu towarów, kapitału oraz osób, relacji z pozostałymi członkami UE oraz *Commonwealthu*, pojęcie niezależności lub też zależności. Brak usiłowania odpowiedzi na te pytania lub odpowiadanie niekonstruktywne przyczyniło się do ponownego zaognienia sytuacji wewnątrz Irlandii Północnej napiętnowanej wizją tragicznych wydarzeń zeszłego wieku. Pojawiła się obawa, dotycząca wznowienia działań dokonywanych przez nowe organizacje pochodzące od tradycyjnej IRA. Dodatkowo,

poruszano kwestie referendum oraz ponownego zjednoczenia obu Irlandii, co na nowo zrodziło niechęć wobec Królestwa. W XXI wieku opinia publiczna stara się unikać zatargów, mogących doprowadzić do wywołania wojny, co podmioty areny międzynarodowej doskonale sobie uświadomiły po dokonaniu aneksji Krymu przez Federację Rosyjską w 2014 r., która tylko potwierdziła bezradność UE w sprawie rozwiązywania konfliktu interesów między państwami, a także brak jednorodnej wizji oraz europejskiej strategii. Kultura strategiczna potwierdza, że niektóre państwa posiadają większe predyspozycje do prowadzenia wojen, jednak taka postawa historycznie ewoluuje. Czy jednak taki proces zaszedł już w Irlandii Północnej? Czy kiedy Brexit się dokona, Irlandczycy przyjmą ustalone porozumienie, czy też wręcz przeciwnie, doprowadzą do rewolucji, która stanie się początkiem nowego ładu czy też chaosu?

IRLANDIA PÓŁNOCNA – PAŃSTWO SPRZECZNOŚCI

Zbrojne powstanie w 1916 r. w Dublinie dało początek wejścia do parlamentu (*Dáil*) organizacji *Sinn Féin* (My sami) otwierając tym samym nowy rozdział irlandzkiej historii pod nazwą „walka o niepodległość”. Nawet podpisanie traktatu z 1921 r. nie przyczyniło się do zakończenia wojny domowej. Trwający konflikt, zwłaszcza w latach 60., szczególnie nie służył interesowi Wielkiej Brytanii. Państwo zajmowało wówczas trzecie miejsce, zaraz po Republice Federalnej Niemiec (RFN) oraz Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej (USA) pod względem produkcji przemysłowej. Dodatkowo, wraz z USA, Francją i Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR) wchodziła do klubu atomowego i zasiadała w Radzie Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Niekorzystnie na jej międzynarodowy wizerunek wpływały głównie organizowane strajki oraz ataki terrorystyczne przeprowadzane przez IRA, walczącą o zjednoczenie Ulsteru z Republiką Irlandii¹.

Początek końca licznych konfliktów, spieć i chaosu rozpoczęło ogłoszenie w 1993 r. Deklaracji z Downing Street, zapraszającą do dialogu Wielką Brytanię, Irlandię, unionistów i republikanów. Najważniejszym wydarzeniem było podpisane w Wielki Piątek 10 kwietnia 1998 r. tzw. Porozumienia Wielkopiątkowego, powołującego lokalną władzę ustawodawczą, wykonawczą, zapowiadając reformę policji, a także rozbrojenie paramilitarnych grup, dodając,

¹ A. Czubiński, W. Olszewski, *Historia powszechna 1939 – 1997*, Poznań 1999, s. 398.

że referendum² stanie się głównym instrumentem podejmowania decyzji dotyczących kwestii Irlandii przez społeczeństwo, których wola zostanie zaakceptowana przez rząd brytyjski oraz irlandzki. Usunięto w Konstytucji zapis o niepodważalności dogmatu irlandzkiej polityki oraz powołano Służbę Policyjną Irlandii Północnej³. W 2005 r. IRA oficjalnie ogłosiła, iż zakończyła walkę zbrojną skierowaną przeciwko Wielkiej Brytanii.

Irlandia Północna jest najmniejszą częścią całego Królestwa, zajmującą północno-wschodnią część wyspy. W jej skład wchodzi sześć prowincji (Armagh, Tyrone, Down, Antrim, Fermanagh i Derry), które nadane zostały w wyniku traktatu z 1921 r., dzielący wyspę Irlandię na dwie części: Ulster z własnym parlamentem, ale podlegający zwierzchnictwu Londynu oraz Wolne Państwo Irlandzkie wraz z pozostałym 26 prowincjami. Na mocy wielkopiątkowego porozumienia powołano Zgromadzenie Irlandii Północnej oraz rząd, a w niezależnym parlamencie mieli po równo zasiadywać wyznawcy obu religii (2/3 społeczeństwa to wyznawcy protestantyzmu, a 1/3 to katolicy, których zbiorowości cały czas się powiększa). Wielka Brytania, dokonując inkorporacji terenu, nie przyczyniła się jednak do zapewnienia podobnych warunków bytu wyznawców katolicyzmu (byli ofiarami dyskryminacji, ograniczającej im dostęp do edukacji czy korzystanie z przysługujących im praw politycznych), co protestantyzmu, przyczyniając się tym do wywołania długiej wojny.

Irlandia Północna jest terenem obfitującym w liczne antagonizmy i podziały. Ich początki można datować od czasów najazdu normandzkiego w roku ok. 1170. Wówczas społeczeństwo Irlandii podzielone było na grupę mówiącą w języku angielskim oraz posługującą się językiem celtyckim. Pierwsza wspólnota, rządząca klasa Angloirlandczyków, traktowała Anglię jako swoją ojczyznę, spisując historię „anglo-irlandzką” wyłącznie po angielsku, która jednak nie wiązała się tematycznie z Irlandią⁴.

Współcześnie można wyróżnić, takie podziały jak choćby na tle religijnym (katolicy – protestanci, choć w tym przypadku, w Republice Irlandii powoływane są gremia zajmujące się zwalczaniem dyskryminacji – w tym religijnej – jak np. Gremium do Spraw Równości oraz Trybunał do Spraw

² To w nim społeczeństwo potwierdziło zapisy wielkopiątkowe większością 94 % populacji Republiki i 71% ze strony Irlandii Północnej.

³ G. Mathea, *Irlandia Północna: trudne Porozumienie Wielkopiątkowe, Irlandia Północna: trudne Porozumienie Wielkopiątkowe*, <https://www.polityka.pl/tygodnik-polityka/historia/1744358,1,irlandia-polnocna-trudne-porozumienie-wielkopiatkowe.read> [dostęp: 18.04.2020].

⁴ J. Skrunda, E. Zuberbier, A. Tarnowska, *Literatura świata. Literatury narodowe, twórcy i dzieła, prądy i kierunki*. Encyklopedia PWN, Warszawa 2007, s. 365.

Równości⁵), a w związku z tym determinowały istnienie wielu, szczególnie w XX wieku, podmiotów, które miały podkreślać hegemonię protestantów nad katolikami (Partia Ulsterskich Unionistów UUP, Policja Ulsteru, katolicy zaś powołali do życia organizację IRA), kulturowego podziału społeczeństwa (czyli rozłamanie wśród Irlandczyków na protestantów/unionistów/lojalistów, dążących do pozostania w unii z Wielką Brytanią oraz katolików – nacjonalistów prowadzących do zjednoczenia obu Irlandii i ustanowienia republiki), zatargów między Irlandią Północną a Republiką Irlandii (zwłaszcza po roku 1985, kiedy to premier Margaret Thatcher podpisała z premierem Irlandii Garrettem FitzGeraldem porozumienie, umożliwiające Republice Irlandii ingerować w politykę Irlandii Północnej), rywalizacji między ugrupowaniami radykalnymi (Demokratyczna Partia Unionistów DUP i *Sinn Féin*) a umiarkowanymi, a nawet dotyczącym nazwy Irlandia Północna, określanej również jako Ulster (pojęcie pojawiające się zwłaszcza w nazwach partii politycznych i organizacji, podkreślających swoją odrębność) oraz niejasność statusu sześciu hrabstw, często wykorzystywanego w retoryce Republiki Irlandii, która podkreśla, że obecne ziemie wchodzące w skład Irlandii Północnej nie należą do niej polityczne, lecz w wyniku sztucznego podziału.

Dodatkowym czynnikiem negatywnie wpływającym na wizerunek Irlandii Północnej jest również powszechnie funkcjonujące określenie, że wszyscy Irlandczycy są zwolennikami separatystycznych organizacji, co jest nieprawdą zwłaszcza, że podczas wojny tylko 10% społeczeństwa popierało lub nadal popiera ekstremistów. To co zapewne wpływa na działanie tego typu podmiotów pozapaństwowych, jest ogólne niezadowolenie, zmęczenie Irlandczyków, brak zaufania w stosunku do elit politycznych, zapowiadających niezrealizowane obietnice oraz coraz to nowsze propozycje, co napędza słuszność istnienia takich organizacji⁶.

Do czasu ogłoszenia Brexitu *casus* Irlandii Północnej na chwilę stracił zainteresowanie opinii międzynarodowej. Poszczególne zamachy nowej odmiany IRA nie budziły już niepokojów, a raczej uważane były za czasowe wyładowania energii buntu i niezadowolenia, które pozwalały na nowo powrócić do spokojnie funkcjonującego państwa. To rozgłos o międzynarodowych zagrożeniach, jak terroryzm, klęski naturalne, przestępczość zorganizowana,

⁵ A. P. Leszczyński, *Irlandia Północna. Między przeszłością a nadzieją trwałej regulacji pokojowej*, Gorzów Wielkopolski 2018, s. 99.

⁶ M. Wróbel, *Proces pokojowy w Irlandii Północnej w latach 90-tych i perspektywy uregulowania konfliktu*, s. 111 – 114, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_14746_ssp_2004_2_06/c/8910-8689.pdf [dostęp: 18.04.2020].

wojny lokalne w państwach globalnego Południa, znajdowały się w centrum zainteresowania decydentów politycznych i organizacji międzynarodowych, stojących na straży przestrzegania pokoju i bezpieczeństwa na świecie. Wraz z momentem ogłoszenia Brexitu, wzrok strażników międzynarodowego prawa na nowo został skierowany na relacje między Irlandią Północną a Wielką Brytanią, przyczyniając się do ponownego rozważania ewentualny scenariusz zakładających powrót do irlandzko-brytyjskiej wojny domowej nowej generacji.

IRLANDZKI BREXIT

Wynik referendum z 23 czerwca 2016 r. rozpoczął nowy bieg wydarzeń w całej Europie. Powody, dla których Wielka Brytania zdecydowała się opuścić struktury UE są liczne i odwołują się do różnych kontekstów. Z historycznego punktu widzenia, Królestwo nadal żyje snem wielkich podbojów, pamiętnych czasów, kiedy to Wielka Brytania była jednym z najpotężniejszych kolonizatorów, dyktujących warunki pokoju i wojny na arenie międzynarodowej. Kulturowo-społecznych uwarunkowań należy szukać w mentalności Brytyjczyków, przekonanych o swojej megalomańskości i wyższości nad innymi narodami, dążąc do przywrócenia dawnego statusu *quo*. W przypadku gospodarczych argumentów, wyjście Wielkiej Brytanii z UE spowodowane zostało chęcią ustanawiania praw handlu oraz regulacji migracyjnych według własnych zasad⁷, co nie było możliwe podczas obecności w unijnych strukturach, gdzie cały mechanizm działał zgodnie z ideą wspólnego dobra. Warto wspomnieć, że brytyjskie i irlandzkie członkostwo w Unii Europejskiej objęło oba systemy handlowe i celne wspólnym rynkiem, co wyeliminowało konieczność przeprowadzania wewnętrznych kontroli i powoływania urzędów celnych na granicy. Brexit może jednak doprowadzić do zamknięcia tej otwartej granicy gospodarczej.

Być może aspekt nowej rzeczywistości, mianowicie, że każda sprawa w obecnych czasach musi zostać przefiltrowana przez zbiorowy interes, a nie partykularny, raził Koronę, której przedstawiciele utracili poczucie wyjątkowości. Jakże by nie były przesłanki wyjścia z UE, w tej chwili aktorzy areny międzynarodowej muszą sprostać nowemu stanowi rzeczy. Bez wątpienia decyzja Brytyjczyków budziła zdziwienie, szczególnie że mimo wszystko, jej pozycja była mocna oraz uprzywilejowana, m.in. w wyniku takich decyzji, jak przyzwolecie Wielkiej Brytanii na nie wypłacanie imigrantom z Unii pracującym na jej terytorium podobnych świadczeń socjalnych jak Brytyjczykom, czy

⁷

M. E. Bill, *Brexit means Brexit. Kilka uwag o problemach migracji*, 2017, s. 1.

przyzwolenie państwu na możliwość wglądu w sprawy dotyczące strefy euro⁸.

Zadeklarowanie wyjścia z UE oznacza szereg nowych zmian. Wielka Brytania oraz trzech przedstawiciele Irlandii Północnej nie będą już dłużej zasiadywać w Parlamencie Europejskim. Wprowadzono okres przejściowy (*transition period*) trwający do końca 2020 r. (premier obiecał, że okres ten nie ulegnie przedłużeniu), co oznacza dalszą kontynuację przestrzegania europejskich zasad oraz stanowi czas dla podpisania ostatnich umów i porozumień przed wyjściem z europejskich struktur.

Chociaż warunki powolnego opuszczania UE wydają się być klarowne, całość nie jawi się w jasnych kolorach. Przy rozważaniu kwestii Brexitu, między Wielką Brytanią a największą organizacją o proveniencji europejskiej, pomija się nieświadomie jednego z równie ważnych uczestników – Irlandię Północną. Przeciwno porozumieniu wypracowanemu między Unią Europejską a premierem Wielkiej Brytanii, Borisem Johnsonem, sprzeciwiają się przedstawiciele Północnoirlandzkiej Demokratycznej Partii Unionistów, szczególnie w punkcie dotyczącym granicy, który może osłabić bezpieczeństwo Irlandii, a także zaostrzyć spór z Republiką Irlandii oraz wymusić wprowadzenie kontroli granicznych. Po Brexicie Irlandia Północna pozostanie w ramach jednolitego rynku, jednak bez pozostałej części Wielkiej Brytanii, co oznacza, że niektóre towary wprowadzane do regionu z kontynentalnej części Wielkiej Brytanii będą podlegać kontroli. Sprawa ta nabrała jeszcze większego zainteresowania, kiedy to wyciekł dokument rządowy wskazujący, że po Brexicie na Morzu Irlandzkim zostaną wprowadzone nowe kontrole celne⁹.

O tym jak lekceważone jest stanowisko Irlandczyków, świadczy odrzucenie przez *Stormont* w lutym umowy Brexितowej. Choć nie wpływa to diametralnie na proces opuszczania struktur UE, to jednak stanowi sygnał dla Londynu, że występują pewne niejasności, które powinny zostać wyjaśnione, zanim *transition period* dobiegnie do końca.

Nic tak nie podsycza oburzenia, jak pomijanie działań zachodzących w państwie, którego dana sprawa dotyczy w takim samym stopniu, jak drugiego podmiotu, podejmującego za niego decyzje. Kwestia granicy i późniejszych reperkusji, odnoszących się do pobrexitowej sytuacji w Irlandii Północnej są najważniejszymi kwestiami nie tylko dla państw opuszczających UE, ale i dla

⁸ S. Parzymies, *Stosunki międzynarodowe w Europie 1945-2019*, Warszawa 2020, s. 446.

⁹ A. Zorzut, *EU receives UK request to build border posts in Northern Ireland as part of post-Brexit arrangements*, <https://www.thenewseuropean.co.uk/top-stories/uk-asks-eu-if-it-can-build-checkpoints-in-northern-ireland-1-6734304> [dostęp: 07.07.2020].

całej Europy, która bacznie obserwuje zachodzące zmiany i podejmowane decyzji, nie zawsze satysfakcjonujące po równo każdą ze stron.

„IRLANDZKI BEZPIECZNIK”

Poza jednym znakiem, który informuje o zmianie systemu przeliczania dozwolonej prędkości z mil na kilometry, praktycznie nie istnieje żadna inna instytucja powiadamiająca, że przekroczyło się granicę z Irlandią Północną. Irlandia Północna jest jedyną częścią Zjednoczonego Królestwa, która ma granicę lądową z członkiem UE – Irlandią. Świadomość powrotu do zmilitaryzowanej linii dzielącej państwa, automatycznie przywraca pamiętne wydarzenia z końca lat sześćdziesiątych trwające do lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Wtedy to, żołnierze brytyjscy wyposażeni w broń, patrolowali ulice miast Irlandii Północnej. Mimo iż, kontrole celne zakończyły się dopiero w połowie lat 90., w wyniku integracji z UE, to ostatnia strażnica armii brytyjskiej została usunięta dopiero w 2006 r.¹⁰ Od tamtej pory, nic nie zakłócało spokojnemu przepływowi towarów i usług, do momentu zapadnięcia decyzji w sprawie Brexitu.

Za kadencji Theresy May, była premier dążyła do wyjścia ze wspólnego rynku oraz unii celnej. Unia Europejska proponowała ustawienie na granicach tzw. *check pointy*, w których pracownicy mieliby dokonywać kontroli, czy przekraczające punkty graniczne towary spełniają wymogi unijne. Propozycji nie zrealizowano, ponieważ obawiano się, że separatyści zaczęliby atakować punkty kontrolne, jako wyraz buntu przeciwko poczynaniom Brytyjczyków. Rozważano również implementację *backstop*, czyli „zapasowy scenariusz”, zawierający wskazówki dla dalszego postępowania, w przypadku gdyby Brexit nie doszedłby do skutku. Poprzez analizę działań podjętych przez premier Theresę May widać wyraźnie, że polityk nie potrafiła zaproponować odpowiedniego rozwiązania dotyczącego granicy między Irlandią Północną a Republiką Irlandii. Michel Barnier, pełniący funkcję negocjatora w imieniu UE, stwierdził, że brak uregulowania kwestii granicy, oznacza niemożliwość wprowadzenia praw handlu bez ustanowienia barier. Impas miał przełamać uchwalony Plan z Chequers z lipca 2018 r., który zakładał m.in. oficjalne wyjście ze struktur europejskich 29 marca 2019 r. i przywrócenie obowiązku kontroli na

¹⁰ W. de Freitas, *Brexit poses a dilemma for Northern Ireland's nationalists*, <https://the-conversation.com/brexit-poses-a-dilemma-for-northern-irelands-nationalists-126999> [dostęp: 18.04.2020].

granicach. Jednak zawarte postulaty wywołały tylko krytykę ze strony UE¹¹. Do wspólnej decyzji UE, Wielka Brytania i Irlandia Północna doszły w przypadku nie ustanowienia *hard border*, czyli twardej granicy, jednak nie zapadła decyzja w sprawie unii celnej. Ta kwestia wydaje się być bardzo ważna, ponieważ jeżeli Irlandia pozostałaby w unii celnej, to oznaczałoby, że granica musi zostać przesunięta na morze dzielące Wielką Brytanię a irlandzką prowincję (DUP uważa, że granica regulacyjna na Morzu Irlandzkim i pozostawienie Irlandii Północnej w ramach unijnego jednolitego rynku, może przyczynić się do podważania rangi prowincji jako części składowej Zjednoczonego Królestwa), z zapewnieniem, że nie będzie traktowana inaczej niż całe *United Kingdom*, co zasiało ziarno niepewności w strukturach unionistów, skąd wywodzi się Theresa May.

Niepokój nie dotyczył tylko wodnej granicy, ale również lądowej dzielonej z państwem członkowskim Unii Europejskiej – Republiką Irlandii, z którą po wyjściu z Unii Europejskiej północnej części, trzeba będzie ustalić nową granicę. Nowa granica to nowe wyzwania. Rozważano ustawianie budek celnych i płotów na przecięciu się terytoriów obu Irlandii, co na wstępie zdyskredytowano i określono jako najgorsza i ostatnią z możliwych metod, kojarzonych z przeszłością, kiedy to przez taką organizację ruchu transgranicznego zginęło 3600 ludzi w latach od 60. do 90. Zakładanie jakichkolwiek fizycznych barier przywodzi skojarzenia z *peace walls*, czyli „murami pokoju”, będące pozostałością niechlubnej przeszłości, które dzielą obecnie protestanckie tereny od katolickich. Ozdobione licznymi malowidłami ściennymi, mają pełnić funkcję przestrogi przed kolejnymi sporami i konfliktami.

Również sztuczne, tzw. „od linii” ustawienie granic, może przyczynić się do wzmożenia działań grup terrorystycznych, etnicznych oraz separatystycznych, szczególnie po obsadzeniu po obu stronach granic formacjami policyjnymi. Władze jednak uspokajają, że nic takiego nie będzie wprowadzone. Wszelkie przeszkody w przekraczaniu granic mają zostać zredukowane do elektronicznego rejestrowania ruchu, tylko w przypadku punktów wysyłki lub odbioru towarów. Londyn i Bruksela zapewniają, że Irlandia Północna nadal będzie w europejskiej unii celnej, z możliwością korzystania z zasad wytwarzania produktów i prawa rolniczego, ochrony zdrowia oraz prawa zwierząt. Jednakże, będą musiały zostać ustalone nowe warunki dla ukonstytuowania tych działań. Zapewnia się dodatkowo, że przepływ towarów z Wielkiej Brytanii do Irlandii Północnej nie zostanie zakłócony, a UE i Królestwo będą mogły ustalić strefę

¹¹ S. Parzymies, *Stosunki międzynarodowe...*, s. 454 – 455.

bezcłową, co sprawi, że wszelkie produkty przechodzące z Wielkiej Brytanii do Irlandii Północnej również nie będą musiały być oclone. Oczywiście to nie będzie takie przejrzyste, jeżeli oba podmioty będą przedstawiać inne warunki pracy i udziału w unii celnej z państwami trzecimi.

The Protocol on Ireland and Northern Ireland to najważniejsza część *Withdrawal Agreement*, który zapewnia, że nie będzie ustalonych żadnych twardych granic, a gospodarka irlandzka będzie odpowiednio chroniona przepisami prawnymi. Nadal aktualne będą zapisy porozumienia Wielkopiątkowego, utrzymana zostanie współpraca w sektorze komunikacji oraz na rynku energii elektrycznej. Obywatele obu terytoriów zachowają prawo do życia, pracy, podejmowania studiów i dostępu do opieki zdrowotnej, zgodnie z wytycznymi *The Common Travel Area* (CTA), uwzględniająca dodatkowo swobodę przekraczania granic (bez obowiązku posiadania paszportów). Sytuacje dotyczące migrantów będą regulowane dotychczas uchwalonymi przepisami prawnym. Wynika to z zwanego 8 maja 2019 r. protokołu ustaleń (MOU) potwierdzającego zaangażowanie obu rządów we wspólną strefę podróży w każdym możliwym podjętym scenariuszu dotyczącym realizacji Brexitu¹².

Władze brytyjskie starają się uspokoić i zapewnić Irlandczyków, że większość porozumień nie powinno drastycznie wpłynąć na kondycję prowincji oraz interes samej ludności. Irlandia niepokoi się jednak, że status Brexitu może stanowić problem w handlu z całym Królestwem¹³ oraz z faktu bycia inaczej postrzeganą i traktowaną, mimo że Anglia, Szkocja i Walia nadal będą mogły spokojnie zawierać z nią umowy. W projekcie z 4 grudnia 2017 r. przedstawiono próbę uregulowania porozumienia granicy lądowej Zjednoczonego Królestwa z Republiką Irlandii po Brexicie w ramach negocjacji UE – UK. Strona brytyjska zaproponowała wówczas określenie Irlandii Północnej, jako obszaru o specjalnym statusie, z którym konsultowane będą wszelkie zmiany w prawie gospodarczym, co jednak nie spodobało się reprezentantom irlandzkiego społeczeństwa.

Sytuacja komplikuje się w sprawie proponowanego uproszczonego wniosku wysyłki towarów z Irlandii Północnej do Wielkiej Brytanii po Brexicie, który zawiera do 31 elementów, w tym 29 obowiązkowych do uzupełnienia, których pominięcie lub niewłaściwe wypełnienie będzie grozić grzywną. Rozjuszło to Demokratyczny Związek Unionistów, któremu obiecano, że

¹² *Brexit and You: Northern Ireland*, <https://www.gov.ie/en/publication/060fdf-northern-ireland/> [dostęp: 18.04.2020].

¹³ J. Campbell, *Brexit: What will happen to NI after 31 January?*, <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-51271807> [dostęp: 18.04.2020].

żadnych barier prawnych nie będzie, jednak Wielka Brytania sama znalazła się w potrzasku, ponieważ jej formularz obarczony jest aż 45 elementami, gdzie tylko 3 są opcjonalne, a cały dokumenty liczy ponad 500 stron (*sic!*) i spisany został językiem prawnym. Rosnąca biurokracja i czas jaki zabierze poprawne wypełnienie martwi przewoźników, którzy mogą przegapić prom, co sprawi że towary nie przybędą na czas w wyznaczone miejsce¹⁴.

Porozumienie premiera Borisa Johnsona zawiera wzmiankę na temat wejścia Irlandii Północnej do strefy celnej Zjednoczonego Królestwa, która oznacza, że towary wyprodukowane spoza państw Wspólnoty lub Wielkiej Brytanii, kierowane do państw UE, a pojawiające się w Irlandii poddane zostaną prawu celnemu właściwemu dla Unii Europejskiej, ale jeśli wyprodukowane zostaną w Irlandii Północnej lub Zjednoczonym Królestwie i będą kierowane na rynek unijny, wówczas obowiązywać będą brytyjskie zasady cła. Cokolwiek by nie ustalono, Zgromadzenie Parlamentarne Irlandii musi wyrazić zgodę na takie postanowienia i odnawiać ich ważność co cztery lata, biorąc pod uwagę czy nadal chce mieć kontakty z UE czy też woli zaimplementować brytyjskie warunki. Tak wynika z porozumieniem Wielkopiątkowego, które przyznało Irlandczykom prawo weta w sprawie decyzji poruszających istotne fundamenty ich narodu¹⁵.

Irlandia Północna stanowi ważne ogniwo w łańcuch wymiany handlowej między UE a Wielką Brytanią. Około 80% towarów eksportowanych przez Irlandię jest w następnej kolejności kierowanych do lub przez Wielką Brytanię. Irlandia pozyskuje również 41% importu żywności i 55% importu paliwa z kontynentalnej części Wielkiej Brytanii¹⁶. Przez port w Belfaście przechodzi 64% ruchu międzynarodowego, a pół miliona ciężarówek przepływa promem. To pokazuje, jak ważna jest pozycja Irlandii Północnej w tym obszarze, a nie branie pod uwagę głosów jej obywateli, może negatywnie wpłynąć nie tylko na interes Wielkiej Brytanii, ale także członków Unii Europejskiej.

W 2019 r. najbardziej obawiano się, że po wyjściu z UE, skończy się dofinansowanie północnoirlandzkiego rolnictwa oraz wsparcie pieniężne dla rozwoju mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. Pod znakiem zapytania

¹⁴ L. O'Carroll, *Revealed: Complex post-Brexit checks for Northern Irish traders*, <https://www.theguardian.com/politics/2020/jan/24/revealed-complex-post-brexit-checks-for-northern-irish-traders> [dostęp: 18.04.2020].

¹⁵ J. Merrick, *What does the new Brexit deal mean for Northern Ireland? Customs, consent and VAT proposals explained*, <https://inews.co.uk/news/politics/brexit/brexit-deal-done-northern-ireland-customs-consent-explained-816194> [dostęp: 18.04.2020].

¹⁶ *Ireland and Brexit*, <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/ireland-brexit> [dostęp: 18.04.2020].

stanął los zróżnicowanej wymiany handlowej oraz kontynuacji procesu pokojowego na Północy i współpracy między lojalistami i nacjonalistami, który do 2020 r. miał być dofinansowany kwotą w wysokości 3 mld. Pozostało jeszcze wiele niewyjaśnionych kwestii, a zakres czasowy zakończenia okresu próbnego jest coraz bliżej. Czy państwowym uda się osiągnąć *deal*, który usatysfakcjonuje obie strony? Czas pokaże.

IRLANDCZYCY A BREXIT

Podczas głosowania w referendum z 2016 roku, minimalna część Irlandczyków zagłosowała za pozostaniem w UE. Takie rozwiązanie forsują proeuropejscy nacjonaści, którzy dążą do jedności, jednak ich idee zdają się być coraz mniej przystawalne do nowej rzeczywistości. Poparcie unionistów dla relacji z Londynem jest większe (99% DUP) niż wśród nacjonalistów (92% *Sinn Féin*)¹⁷. 23 czerwca 2016 roku ponad 50% biorących udział w referendum w Irlandii Północnej w sprawie wyjścia albo pozostania w Unii Europejskiej opowiedziało się przeciwko Brexitowi. W takim przypadku o rozpoczęciu Brexitu zdecydowałaby większość głosujących, ale we wszystkich czterech krainach. Nie doszłoby do tego, gdyby zmieniono system głosowania proponowany przez niektóre kraje, tj. liczonych osobno w Anglii, Szkocji, Walii i Irlandii Północnej. Wówczas wystarczyłoby żeby chociaż jedno z nich zagłosowało inaczej, a szanse na przeprowadzenie Brexitu zostałyby bezpowrotnie stracone. Dlatego mówi się, że obecnie nie mamy do czynienia z Brexitem, bo większość obywateli brytyjskich, m.in. ze Szkocji i z Irlandii Północnej głosowała za pozostaniem w UE, ale z Enxitem. Wynika to z tego, że protestancka część Irlandii (unioniści i lojaliści) pragnie pozostać w protestanckim kręgu kulturowym, podczas gdy będące w mniejszości grupy katolickie (nacjonaści i republikanie) dążą do zjednoczenia z drugą Irlandią.

W Irlandii Północnej głównym problemem kulturowym jest stale trwający podział na „my – oni”. Definiowanie grup społecznych na podstawie różnorodności tożsamości, negatywnie wpływa na prognozę progresywnego rozwoju życia społecznego Irlandczyków, szczególnie ze ich mentalność oraz postawy determinowane są przez pamięć historyczną. Świadomość działalności organizacji paramilitarnych, służb wewnętrznych, brytyjskiej armii, policji czy grup samozwańczych, nadal funkcjonuje w powszechnej świadomości. Takie

¹⁷ *Większość mieszkańców Irlandii Północnej przeciwna zjednoczeniu z Irlandią*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C589706%2Cwiekszosc-mieszkancow-irlandii-polnocnej-przeciwna-zjednoczeniu-z-irlandia> [dostęp: 18.04.2020].

przekonanie dodatkowo podkreśla fakt, że wielu sprawców czy przywódców do tej pory nie stanęło przed sądem¹⁸.

Brexit wzbudził nowe nastroje, pobudzając uśpione organizacje terrorystyczne i separatystyczne. Według raportów Służby Policji Irlandii Północnej, od 1 do 31 grudnia 2019 r. nastąpił wzrost przemocy w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym. W tym okresie zarejestrowano 67 ofiar napadów w stylu paramilitarnym, co pokazuje tendencję wzrostową w porównaniu do poprzedniego roku (51). Warto przytoczyć powody, dla których terytorium Irlandii Północnej nadal stanowi arenę dla działalności terrorystycznej.

Przy omawianiu najbardziej znanej terrorystycznej grupy – IRA – należy wspomnieć o jednym z ugrupowań, od której zaczęła się działalność organizacji, a która obecnie stanowi jedną z głównych sił w funkcjonującym parlamencie Irlandii. Chodzi o *Sinn Féin*. *Sinn Féin* zostało założone 28 listopada 1905 r. przez Artura Griffitha. Była ona politycznym skrzydłem Irlandzkiej Armii Republikańskiej (*Irish Republican Army*, IRA). Partia *Sinn Féin* od lat 20. XX wieku wzywała do obalenia brytyjskiej obecności i zjednoczenia Irlandii drogą rewolucji, w celu wprowadzenia demokracji i ustroju socjalistycznej republiki.¹⁹ IRA powstała w 1919 r., na co Wielka Brytania odpowiedziała wysłaniem sił wojskowo-policyjnych, co zaogniło sytuację w Irlandii Północnej. Napięcie zakończyło się podpisaniem porozumienia 6 grudnia 1921 r. w Londynie dotyczącego podziału Irlandii, kończącym tym samym tzw. „brunatną wojnę” (*Tan War* lub *Cogadh na Saoirse*), na co wrogo zareagowała z kolei IRA, dążąca do pełnej niepodległości, jednak ich działania nie były wystarczająco wspierane przez społeczeństwo (nawet przeprowadzone przez IRA zamachy bombowe podczas II wojny światowej nie przysporzyły jej większej liczby zwolenników), co doprowadziło w następnej kolejności do wybuchu wojny domowej. Brak poparcia oraz rozłam wewnątrz struktur przyczyniły się do rezygnacji z działań siłowych i przeniesienia teatru walki na arenę polityczną. Tymczasowa IRA nadal przeprowadzała zamachy szczególnie na obiekty policyjne i wojskowe. Działalność IRA dotknęła także rodzinę królewską, mianowicie w 1979 r. bomba zabiła wuja królowej Elżbiety, lorda Mountbattena, ostatniego wicekróla Indii. W 1984 r. terroryści dokonali nieudanego zamachu na premier Margaret Thatcher w Brighton. Z życiem uszedł

¹⁸ L. Drong, *Tropy konfliktu. Retoryka pamięci kulturowej we współczesnej powieści północnoirlandzkiej*, Katowice 2019, s. 57.

¹⁹ A. Bisztyga, *System partyjny Republiki Irlandii*, s. 145, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-issn-2353-9747-year-2007-volume-3-article-5242/c/5242-3409.pdf> [dostęp: 18.04.2020].

John Major, jej następca, kiedy to IRA ostrzelała jego siedzibę przy Downing Street 10. Aby zapobiec dalszej aktywności terrorystów, państwowe siły stosowały taktykę internowania uczestników nielegalnych działań, nawet jeżeli nie byli z nimi powiązani, co wywołało zamieszki i demonstracje, w sprawie walki o prawa obywatelskie. Najkrwawszym wydarzeniem była tzw. krwawa niedziela 30 stycznia 1972 roku w Derry, kiedy to brytyjski żołnierz jednostki spadochronowej zastrzelił 13 osób i zranił 14 osób biorący udział w pokojowej demonstracji organizowanej przez katolików. Tłumaczenia władz brytyjskich, że żołnierz strzelał do snajperów IRA, nie przekonały opinii publicznej, bowiem druga strona deklarowała, że wtedy nikt nie posiadał broni palnej przy sobie²⁰. W miesiąc później, IRA dokonała zamachu na siedzibę jednostki spadochronowej.

Proces pokojowy zaczął się 1 września 1994 r. Utrzymywane w miarę przestrzeganie zawieszenia broni zaowocowało 25 marca 2007 roku powołaniem lokalnego parlamentu w Ulsterze przez premiera Wielkiej Brytanii, pod warunkiem że zwaśnione ze sobą ugrupowania pogodzą się po licznych historycznych niejasnościach, tj. *Sinn Féin* i protestancka Demokratyczna Partia Ulsteru²¹. Co do IRA, z jej struktur wyłoniły się Nowa IRA oraz Prawdziwa IRA, które zostały założone przez rozłamowców z Irlandzkiej Armii Republikańskiej, nie akceptujące złożenia broni przez pierwotną organizację. Największą działalność wykazuje pierwsze ugrupowanie, przeprowadzając nadal zamachy. W styczniu 2019 r. zdetonowała bombę samochodową przed budynkiem sądu w mieście Derry, porwała i zastrzeliła 15-letniego chłopca w dzielnicy Creggan w Derry²², a w kwietniu Nowa IRA zabiła dziennikarkę Lyrę McKee w tym samym mieście. Działalność paramilitarnych grup popierana jest bardziej przez lojalistów niż republikanów. Nacjoniści wykorzystują niepewność konsekwencji Brexitu, przez co napędzają strach w społeczeństwie i wywierają presję na rząd w Dublinie, podkreślając że każdy kryzys ekonomiczny związany z wyjściem z UE, może przyczynić się do destrukcji Irlandii Północnej²³.

Wracając do *Sinn Féin*, po przyjęciu traktatu, musiało uwzględnić dwa nowe aspekty. Po pierwsze podział wyspy na Wolne Państwo Irlandzkie, w skład którego będzie wchodzić 26 hrabstw katolickich oraz 6 hrabstw

²⁰ L. Drong, *Tropy konfliktu...*, s. 43.

²¹ P. Sabaj, *Terroryzm w Unii Europejskiej*, "ZNZE WSiIZ" 2008, 2(7), s. 125 – 128,

²² Być może wybór tego miasta, jako celu ataków terrorystów ma konotacje historyczne, ponieważ właśnie w Derry padły pierwsze ofiary pod koniec lat 60.

²³ J. Blazakis, C. P. Clarke, *Brexit Could Spark a Return to Violence in Northern Ireland*, <https://foreignpolicy.com/2020/01/22/northern-ireland-paramilitary-violence-brexit/> (14.04.2020).

tworzących Irlandie Północną z większością protestancką, a która zostanie brytyjską prowincją. Przyczyniło się to do polaryzacji na zwolenników postanowień Traktatu, reprezentujących postawę ugodową na czele z A. Griffithem i Williamem T. Cosgravem oraz przeciwników z liderem Eamona de Valerym. O ile pierwsze ugrupowanie dążyło do ustabilizowania sytuacji w społeczeństwie, zmęczonym licznymi konfliktami, o tyle drugie ugrupowanie zakładało bezwzględną realizację swoich postulatów, przyczyniając się tym do wywołania wojny domowej w 1923 r. i przekształcając się w partię *Cumman na Gaedheal* (Wspólnotę Gaelów), zwana Partią Traktatu²⁴.

Sinn Féin funkcjonuje w tej chwili jako partia, która mimo że współpracowała z IRA, co też zaprzecza, odniosła niespodziewaną nawet dla członków SF wygraną w wyborach parlamentarnych w 2020 r. (zdobywając 24,5% i wyprzedzając tradycyjne *Fianna Fáil* (Żołnierze Irlandii) i *Fine Gael* (Zjednoczona Irlandia), co spowodowane było niezadowoleniem Irlandczyków obecną sytuacją. Taki obrót sprawy, sprawia że pod znakiem zapytania stoi kwestia unifikacji Irlandii oraz jej dalsze relacje z Wielką Brytanią²⁵.

Podczas „brexitowego zamieszania” zapadła sugestia ze strony *Sinn Féin* o przeprowadzenie referendum jednoczącego całą Irlandię. Propozycja została niejawnie potępiona przez premiera Borisa Johnsona, a sam premier Irlandii Leo Varadkar podważył sens takiego działania, ponieważ w obecnej sytuacji emocjonalnego podchodzenia do sprawy wyjścia z Unii Europejskiej, poruszenie kolejnej niezwykle ważnej i drażliwej sprawy, zakończyłoby się niezadowoleniem ze strony Irlandczyków, znikomym poparciem, a nawet żadnym z każdej strony.

Sinn Féin zagłosowała w lutym przeciwko umowie Brexit, ponieważ parlament irlandzki nie wyraził zgody, aby go reprezentować podczas negocjacji brexitowych przez stronę brytyjską, zaś DUP kierował się w swojej negatywnej decyzji brakiem niewyjaśnionych relacji z Anglią, Walią i Szkocją po upływie czasu przejściowego²⁶.

DUP to partia konserwatywna o proveniencji protestanckiej, kultywująca tradycyjne wartości. Jej postulaty odnoszą się do pozostania w ramach Wielkiej Brytanii. W 2017 r. weszli do parlamentu wraz z brytyjskim konserwatystami. W zamian za to, była premier Theresa May przyznała partii 1,3 mld

²⁴ A. Bisztyga, *System partyjny...*, s. 126.

²⁵ B. Emmott, *W Irlandii historia znów rusza do przodu*, <https://krytykapolityczna.pl/swiat/ue/irlandia-sinn-fein-wygrywa-wybory/> [dostęp: 18.04.2020].

²⁶ *Umowa brexitowa została odrzucona*, <https://www.polska-ie.com/umowa-brexitowa-zostala-odrzucona/> [dostęp: 18.04.2020].

dolarów, które z pewnością podniosą rangę organizacji na arenie politycznej, ale też przyniosą poparcie ze strony społeczeństwa, zwłaszcza że część finansów zostanie zainwestowana w cele społeczne.

Brexit zdaje się złączył walczące ze sobą dwie partie – Demokratyczną Partię Unionistów (DUP) oraz republikańską *Sinn Féin*. To właśnie brak porozumienia między stronnictwami sprawił, że od 2017 do stycznia 2020 roku w Irlandii nie funkcjonował ani rząd ani parlament, bowiem, jak wynika z Porozumienia Wielkanocnego, władze państwa może tworzyć tylko organ złożony z koalicji. Od stycznia funkcjonuje nowy rząd z pierwszą minister Irlandii Północnej, którą została liderka unionistów Arlene Foster i jej zastępczynią szefową *Sinn Féin*, Michelle O'Neill. Dzisiejsza sytuacja nie jest ułatwiona przez wyjątkowe rozdrobnienie partyjne w parlamencie po wyborach na początku 2020 roku. Pomimo przewagi *Fianna Fail* (FF), do parlamentu weszły także *Sinn Féin*, *Fine Gael* (FG), Partia Zielonych, Partia Pracy, Socjaldemokraci, ruch *Solidarity – People Before Profit*, *Aontu* oraz *Independents4Change*.

Skomplikowana sytuacji Irlandii Północnej zdaje się nie leżeć w kręgu zainteresowania Brytyjczyków. 41% ankietowanych nie przejmuje się sprawą prowincji i taki sam procent badanych stwierdziło, że zmartwiłoby się lub pozostałaby dla nich kwestią obojętną, wyjście Irlandii z UE²⁷. John Stuart Mill pisał, że dla Anglika nie ma ważniejszej aspiracji życiowej niż znalezienie się w hierarchii społecznej wyżej od sąsiada: „Posiadają oni co prawda własne pojęcie wolności i przyznają jej pewną wartość. Jednak idea równości jest im z gruntu obca, a nawet obraża ich uczucia. Anglik zaakceptuje swoją niską pozycję w hierarchii społecznej, o ile znajdą się tacy, którzy będą stali niżej od niego” – pisał Mill²⁸. Być może dlatego, że w głębi ducha Brytyjczycy nigdy nie pozbyli się zamiłowania do ustawiania ludzi w hierarchii klasowej²⁹: „(...) nawet jeśli rozum dalej stał po stronie *Remain*, to serce skłaniało się ku Brexitowi”, jak skomentował Michael Gove w sprawie Great Debate organizowanej przez BBC³⁰. Wielka Brytania od dawna ceniła sobie takie wartości jak niezależność i wolność. Cieszyła się stanowiskiem *primus inter pares* spośród członków Wspólnoty Europejskiej, hamując tendencje dominacji Niemiec

²⁷ Brytyjczycy nie przejmuje się losem Irlandii Północnej [SONDAŻ], <https://www.gazeta-prawna.pl/artykuly/1439026,brexit-irlandia-polnocna.html> [dostęp: 18.04.2020].

²⁸ D. Rosiak, *Oblicza Wielkiej Brytanii. Skąd wziął się Brexit i inne historie o Wyspiarach*, Wołowiec 2018, s. 6.

²⁹ D. Rosiak: *Oblicza Wielkiej...*, s. 10.

³⁰ J. Dymek, *Nie można już uprawiać polityki „za, a nawet przeciw”*, [w:] *Brexit*, red. Krytyka polityczna, Warszawa, s. 22

i Francji w Europie³¹. Brexit okazał się nową odmianą polityki tożsamościowej, bazującej nie na racjonalnych argumentach, tylko na przynależności grupowej³².

Brexit nie jest sprawą prostą z wielu powodów. Rosnąca biurokracja zapewne nie jest jedną z metod rozwiązyjących skomplikowanie wychodzenia ze struktur UE. Proces nie upraszcza sytuacji w Irlandii Północnej. Brak jednomyślnej zgody polityków irlandzkich, radykalizujące się postawy wśród Irlandczyków oraz apatia Wielkiej Brytanii w sprawie zainteresowania się poczynaniami sąsiada, powodują, że wizja jednolitego wyjścia z UE staje się wręcz niemożliwa. Obawy budzą również skutki takiej decyzji, które ukazane po pewnym czasie, zweryfikują, czy postawy i nastroje obu narodów były poprawne.

ZAKOŃCZENIE

Casus Brexitu odkrył wiele nierozwiązanych konfliktów i niedopracowanych planów, które obecnie zdają się jeszcze bardziej utrudniać rozstrzygnięcie skomplikowanych stosunków brytyjsko-północnoirlandzkich.

Kwestia Irlandii Północnej zdawała się być omijana przez polityków Wielkiej Brytanii podczas prowadzenia kampanii na rzecz wyjścia ze struktur Unii Europejskiej. Uwaga była głównie skupiona na stanie „pobrexitowej” gospodarki oraz sprawach związanych z imigracją. Po przeprowadzonym głosowaniu, w którym Brytyjczycy opowiedzieli się za Brexitem, problematyka Irlandii Północnej po raz kolejny zwróciła uwagę opinii publicznej, a także samych Irlandczyków. Na nowo zaczęto zadawać pytania dotyczące tożsamości: Kim jestem? Irlandczykiem, Brytyjczykiem, Europejczykiem³³?

Brexit, według niektórych środowisk naukowych, może okazać się okazją do odnowienia tendencji dążących do zjednoczenia Irlandii Północnej z Republiką Irlandii. Jednocześnie, poruszone zostały kwestie licznych podziałów istniejących w Irlandii Północnej (Katolicy – Protestanci, nacjonaści – związkowcy, republikanie – lojaliści, Irlandczycy - Brytyjczycy).

³¹ M. Makowski, *Patrzeć jak świat płonie. Rok Trumpa. Brexitu i dobrej zmiany*. Poznań 2017, s. 73.

³² D. Rosiak, *Oblicza Wielkiej...*, s. 263.

³³ M. Wang, H. Lee, E. Collins, B. Chambers, S. Kumar, *In Northern Ireland, Brexit renews discussions on sovereignty and identity around an unclear border*, <https://eu.usatoday.com/story/news/world/2020/07/05/northern-ireland-brexit-renews-discussions-sovereignty-identity/3074060001/> [dostęp: 07.07.2020].

Sprawa Brexitu ma nie tylko charakter regionalny, ale również międzynarodowy, ponieważ oznacza pierwsze poważne pęknięcia w strukturach europejskiej organizacji, powołanej po II wojnie światowej, aby zapobiec przed wybuchem kolejnych konfliktów oraz ochronić przyszłe pokolenia przed ich niszczycielską siłą.

Wyjście jednego państwa ze struktur organizacji międzynarodowej przyczyniło się nie tylko do zmian prawnych między podmiotami, ale wpłynęło również na charakter stosunków między pozostałymi członkami UE oraz na nowo wywołało groźbę odmrożenia dawnych wrażliwych oraz nieuregulowanych kwestii. Brak ostrożnego podejścia i kreowania konstruktywnego dialogu, może w ostateczności wywołać konsekwencje przewyższające ewentualne straty, jakie państwo mogłoby ponieść pozostając w ramach organizacji.

BIBLIOGRAFIA:

Literatura

- Bill M. E. *Brexit means Brexit. Kilka uwag o problemach migracji*, 2017.
- Biszytyga A. *System partyjny Republiki Irlandii*, Katowice 2019.
- Czubiński A., Olszewski W., *Historia powszechna 1939 – 1997*, Poznań 1999.
- Drong L. *Tropy konfliktu. Retoryka pamięci kulturowej we współczesnej powieści północnoirlandzkiej*. Katowice 2019.
- <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-issn-2353-9747-year-2007-volume-3-article-5242/c/5242-3409.pdf>.
- https://www.womgorz.edu.pl/files/File/Aktualnosci/P.Leszczynski_Irlandia_Polnocna.pdf.
- Leszczynski P.A., *Irlandia Północna. Między przeszłością a nadzieją trwałej regulacji pokojowej*, Gorzów Wielkopolski 2018.
- Makowski M., *Patrzyć jak świat płonie. Rok Trumpa. Brexitu i dobrej zmiany*, Poznań 2017.
- Parzymies S., *Stosunki międzynarodowe w Europie 1945-2019*, Warszawa 2020.

Rosiak D., *Oblicza Wielkiej Brytanii. Skąd wziął się Brexit i inne historie o Wyspiarzach*, Wołowiec 2018.

Sabaj P., *Terroryzm w Unii Europejskiej*, "ZNZE WSiIZ" 2008, 2(7).

Skrunda J., Zuberbier E., Tarnowska A., *Literatura świata. Literatury narodowe, twórcy i dzieła, prądy i kierunki*. Encyklopedia PWN, Warszawa 2007.

Wróbel M. *Proces pokojowy w Irlandii Północnej w latach 90-tych i perspektywy uregulowania konfliktu*, Środkowoeuropejskie Studia Polityczne" 2004, nr 2.

Strony internetowe

Blazakis J., Clarke C. P., *Brexit Could Spark a Return to Violence in Northern Ireland*, <https://foreignpolicy.com/2020/01/22/northern-ireland-paramilitary-violence-brexit/> [dostęp: 18.04.2020].

Brexit and You: Northern Ireland, <https://www.gov.ie/en/publication/060fdf-northern-ireland/> [dostęp: 18.04.2020].

Brytyjczycy nie przejmują się losem Irlandii Północnej [SONDAŻ], <https://www.gazetaprawna.pl/artykuly/1439026,brexit-irlandia-polnocna.html> [dostęp: 18.04.2020].

Campbell J. *Brexit: What will happen to NI after 31 January?*, <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-51271807> [dostęp: 18.04.2020].

Dymek J., *Nie można już uprawiać polityki „za, a nawet przeciw”*, <https://krytykapolityczna.pl/swiat/ue/dymek-o-brexicie-nie-mozna-juz-uprawiac-polityki-za-a-nawet-przeciw/> [dostęp: 18.04.2020].

Emmott Bill: *W Irlandii historia znów rusza do przodu*, <https://krytykapolityczna.pl/swiat/ue/irlandia-sinn-fein-wygrywa-wybory/> [dostęp: 18.04.2020].

de Freitas W., *Brexit poses a dilemma for Northern Ireland's nationalists*, <https://theconversation.com/brexit-poses-a-dilemma-for-northern-irelands-nationalists-126999> [dostęp: 18.04.2020].

Ireland and Brexit, <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/ireland-brexit> [dostęp: 18.04.2020].

Mathea G., *Irlandia Północna: trudne Porozumienie Wielkopiątkowe, Irlandia Północna: trudne Porozumienie Wielkopiątkowe*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/historia/1744358,1,irlandia-polnocna-trudne-porozumienie-wielkopiatakowe.read> [dostęp: 18.04.2020].

Merrick J., *What does the new Brexit deal mean for Northern Ireland? Customs, consent and VAT proposals explained*, <https://inews.co.uk/news/politics/brexit/brexit-deal-done-northern-ireland-customs-consent-explained-816194> [dostęp: 18.04.2020].

O'Carroll L., *Revealed: Complex post-Brexit checks for Northern Irish traders*, <https://www.theguardian.com/politics/2020/jan/24/revealed-complex-post-brexit-checks-for-northern-irish-traders> [dostęp: 18.04.2020].

Umowa brexitowa została odrzucona, <https://www.polska-ie.com/umowa-brexitowa-zostala-odrzucona/> [dostęp: 18.04.2020].

Wang M., Lee H., Collins E., Chambers B., Kumar S., *In Northern Ireland, Brexit renews discussions on sovereignty and identity around an unclear border*, <https://eu.usatoday.com/story/news/world/2020/07/05/northern-ireland-brexit-renews-discussions-sovereignty-identity/3074060001/> [dostęp: 07.07.2020].

Większość mieszkańców Irlandii Północnej przeciwna zjednoczeniu z Irlandią, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C589706%2Cwiekszosc-mieszkan-cow-irlandii-polnocnej-przeciwna-zjednoczeniu-z-irlandia> [dostęp: 18.04.2020].

Zorzut A., *EU receives UK request to build border posts in Northern Ireland as part of post-Brexit arrangements*, <https://www.theneweuropean.co.uk/top-stories/uk-asks-eu-if-it-can-build-checkpoints-in-northern-ireland-1-6734304> [dostęp: 07.07.2020].